

3. *Гуценко К.Ф., Ковалев М.А.* Правоохранительные органы: Учебник для вузов / Под ред. проф. К.Ф. Гуценко. — М., 1995. — С. 51
4. *Андрійко О.Ф.* Вказ. Праця. — С. 20.
5. *Ямпольська Ц.А.* О принципах государственного управления / Ц.А. Ямпольская // Сов. гос. и право. — 1967. — № 3. — С. 3—12.
6. *Гаращук В.М.* Вказана праця. — С. 152.
7. *Шорина Е.В.* Контроль за деятельностью органов государственного управления в СССР. — М.: Изд-во «Наука», 1981 — С. 75.
8. *Гаращук В.М.* Теоретико-правові проблеми контролю та нагляду у державному управлінні — Дис. докт. юрид. наук: 12.00.07 / Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого — Х., 2003. — С. 154; *Шорина Е.В.* Контроль за деятельностью органов государственного управления в СССР. — М.: Изд-во «Наука», 1981. — С. 75; *Андрійко О.Ф.* Державний контроль в Україні: організаційно-правові засади. — К.: Наукова думка, 2004. — С. 23.
9. *Гаращук В.М.* Вказана праця. — С. 156.
10. *Пахомов В.В.* Організаційно-правові засади здійснення контролю за правозастосовчою діяльністю податкових органів: дис. канд. юрид. наук : 12.00.07 / В.В. Пахомов. — Х., 2007. — С. 69
11. *Новиков В.В.* Внутрішній контроль як засіб забезпечення дисципліни і законності в органах внутрішніх справ: дис...канд.. юрид. наук: 12.00.07/ В.В. Новиков. — Х., 2006. — С. 71.

Владіміров Т.О.,
головний спеціаліст Державної служби
експортного контролю України,
аспірант Національної академії
Державного управління України при
Президентіві України

ПРОБЛЕМА ВІДПРАЦЬОВАНОГО ЯДЕРНОГО ПАЛИВА У СФЕРІ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Поводження з відпрацьованим ядерним паливом — один з головних факторів, від яких залежить майбутнє ядерної енергетики. На сьогодні 30 країн світу використовують атомну енергетику. За оцінками МАГАТЕ, у світі накопичено приблизно 300 тис. тонн відпрацьованого ядерного палива (у перерахунку на важкий метал). Щорічно світова ядерна енергетика збільшує ці обсяги на 10,5 тис. тонн, і тільки третина з них переробляється [1].

Відпрацьоване ядерне паливо, з одного боку, є цінною енергетичною сировиною, яка повторно може бути задіяна в ядерно-

паливному циклі, з іншого боку, воно є небезпечним для людей та навколишнього середовища продуктом. Після одноразового використання свіжого ядерного палива в ядерному реакторі у його складі міститься приблизно 95 % урану-238, 1 % урану-235, 1 % плутонію й 3 % радіоактивних відходів, серед яких знаходяться корисні елементи: нептуній, америцій, кюрій та ін. Саме наявність плутонію у ВЯП створює загрозу ядерного розповсюдження. У той же час і плутоній, і уран-235 є енергетичною сировиною для виробництва свіжого ядерного палива.

У світовій практиці склалося так, що визначення політики в області ядерного паливного циклу є прерогативою держави. Цей підхід зафіксований в Об'єднаній конвенції про безпеку поводження з відпрацьованим паливом та з радіоактивними відходами. Кожна країна приймає свою національну програму щодо поводження з відпрацьованим ядерним паливом, виходячи з економічних чинників, запасів урану, технічних можливостей і, звичайно, політичних мотивів.

На сьогоднішній день потреби АЕС України в ядерному паливі в повному обсязі забезпечуються за рахунок постачання з Російської Федерації за контрактом з ВАТ «ТВЕЛ». За умовами контракту ВАТ «ТВЕЛ» здійснює весь комплекс послуг по виготовленню тепловидільних збірок (ТВЗ), використовуючи при цьому власні ядерні матеріали (урановий оксидний концентрат, гексафторид природного урану, збагачений гексафторид урану) російського походження. Але нові політичні та економічні умови примусили Україну затвердити Державну програму «Ядерне паливо України», згідно з якою в Україні створюється виробництво ядерного палива з придбанням у закордонних фірм та запровадженням технологій виготовлення комплектувальних виробів, паливних таблеток, а також придбання на світовому ринку послуг з конверсії та зберігання урану для вітчизняного виробництва ядерного палива [2].

27—28 січня 2011 року в Державному концерні «Ядерне паливо» (м. Київ, вул. Гайдара, 22), відбулося третє спільне засідання Робочих груп у рамках реалізації конкурсної пропозиції з реалізації проекту створення в Україні заводу з виробництва ядерного палива. У ході засідання Сторони розглянули і в цілому погодили проект Установчого договору про створення спільного українсько-російського підприємства з виробництва ядерного палива. Робоча група також розглянула питання про хід виконання робіт з розробки техніко-економічного обґрунтування будівництва заводу з виробництва ядерного палива [3].

Утім, на цей час склалась така ситуація, що зараз у світі не створено досконалої технології поводження з відпрацьованим ядерним паливом, технології прямого поховання та переробки відпрацьованого ядерного палива потребують значних матеріальних вкладень і в той же час мають значну кількість невирішених проблем. Тому більшість країн, у яких експлуатуються атомні реактори, дотримуються політики «відкладеного рішення» щодо поводження з відпрацьованим ядерним паливом, вони зберігають його у проміжних сховищах. Таким чином вони забезпечують для себе можливість прийняття остаточного рішення щодо поводження з відпрацьованим ядерним паливом через 50—100 років з урахуванням технічних, економічних, політичних та інших факторів, що будуть мати місце на той час.

Проміжне зберігання відпрацьованого ядерного палива здійснюється у сховищах «мокрого» або «сухого» типів. Сховища «мокрого» типу забезпечують оптимальний температурний режим зберігання відпрацьованих тепловидільних збірок під водою з використанням технічних систем охолодження й переважно використовуються переробниками відпрацьованого ядерного палива. Сховища «сухого» типу (модульного або контейнерного) — це повністю пасивні системи, в яких охолодження тепловидільних збірок відбувається за рахунок природної конвекції тепла в атмосферу. Для транспортування та зберігання тепловидільних збірок, як правило, використовуються універсальні контейнери, що є оптимальним рішенням для зниження капітальних та експлуатаційних витрат, а також з позицій забезпечення безпеки. З часом радіоактивність тепловидільних збірок, що зберігаються, падає і через 100 років вона зменшується в 40 разів.

Безпека й відносна простота розміщення відпрацьованого ядерного палива у сховищах «сухого» типу дозволяють досить довгий час тримати відкритим питання щодо прийняття остаточного рішення про поводження з відпрацьованим ядерним паливом [4].

При цьому, перехід на нові, політико-економічні взаємини створили певні складнощі в експлуатації українських АЕС: переробка відпрацьованого палива і підприємствами Росії виконується на контрактній основі і за умови повернення до України радіоактивних відходів переробки, як це робиться у всьому світі.

Запорізька АЕС, зазнавши проблем через різке обмеження вивозу відпрацьованого палива в останнє десятиліття минулого століття, спроектувала, побудувала на своїй території і ввела в експлуатацію «сухе» сховище контейнерного типа для свого відпрацьованого палива. Зараз Запорізька АЕС повністю відмовила-

ся від вивозу відпрацьованого палива на переробку до Росії й успішно експлуатує своє сховище, яке дозволяє безпечно зберігати відпрацьоване паливо в герметичних контейнерах.

Проте три інші атомні станції (Рівненська, Хмельницька і Південноукраїнська) таких сховищ не мають і вимушені вивозити до Росії своє відпрацьоване паливо на технологічне зберігання і подальшу переробку. Економіка України несе значні витрати, щоб забезпечити вивезення відпрацьованого палива цих станцій. Ці витрати входять у вартість електроенергії, що виробляється на АЕС. Для вирішення проблеми з відпрацьованим паливом вищезазначених АЕС планується побудувати загальне (централізоване) «сухе» сховище контейнерного типу на території Чорнобильської АЕС.

За даними Кабінету Міністрів України: «У сховищах Чорнобильської АЕС зберігається зараз 20 тис. куб. метрів рідких і близько 2500 куб. метрів твердих радіоактивних відходів. Значна частина радіоактивних відходів, що утворилися внаслідок Чорнобильської катастрофи, зберігається в умовах, що не відповідають встановленим нормам, правилам і стандартам радіаційної безпеки» [5].

Сьогодні в Україні на державному рівні не ухвалене остаточне рішення: що ж робити з відпрацьованим паливом? Переробляти — дорого, немає необхідності та виникають нові проблеми з радіоактивними відходами від переробки. Робити захоронення — економічно не вигідно, враховуючи скільки потенційного ядерного палива буде «закопане у землю», а також немає технічної можливості (дослідження можливості остаточного захоронення відпрацьованого палива в Україні у початковому стані). Тому слід приєднатись до більшості країн світової ядерної спільноти, які ухвалили рішення — почекати. Почекати і забезпечити тривале зберігання свого відпрацьованого палива у себе, на своїй території.

Зберігання відпрацьованого ядерного палива в Україні у кілька разів дешевше за його вивезення до Росії для переробки, а централізоване зберігання дешевше за його зберігання на майданчиках кожної АЕС. Крім того, з різних причин на майданчику не кожної АЕС можливо розмістити таке сховище.

Можливість зберігання свого відпрацьованого ядерного палива своїми силами забезпечить тривалу роботу атомних станцій і дозволить уникнути ризиків залежності від монопольного іноземного постачання послуг з його зберігання і переробки. Проміжне зберігання відпрацьованого ядерного палива протягом декількох десятків років дозволяє одержати запас часу для остаточного вибору за альтернативою «захоронення або переробка» з урахуванням новітніх і майбутніх можливостей науки і техніки.

Література

1. Annual Report for 2010 / International Atomic Energy Agency — 2011 [Електронний ресурс]: — Режим доступу: http://europa.eu.int/information_society/eeurope/egovconf/indexen.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.09.2009 р. № 1004 «Про затвердження Державної цільової економічної програми «Ядерне паливо України» // [Електронний ресурс]: — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Офіційний сайт Державного концерну «Ядерне паливо» // [Електронний ресурс]: — Режим доступу: <http://scnf.com/ua/>
4. Заява про екологічні наслідки діяльності при будівництві та експлуатації Централізованого сховища відпрацьованого ядерного палива з українських АЕС // [Електронний ресурс]: — Режим доступу: <http://www.energoatom.kiev.ua>
5. Техніко-економічне обґрунтування інвестицій централізованого сховища відпрацьованого ядерного палива України. Інформаційно-аналітичний огляд матеріалів // [Електронний ресурс]: — Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>

Віхрова І. О.,
аспірантка Київського
національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ШТРАФНИХ САНКЦІЙ У ГОСПОДАРСЬКИХ ВІДНОСИНАХ У СФЕРІ ЛІКВІДАЦІЇ НАСЛІДКІВ АВАРІЇ НА ЧАЕС

Штрафні санкції (неустойка, штраф, пеня) у господарських відносинах, у тому числі у сфері ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, згідно ст. 230 Господарського кодексу (далі — ГК) України виступають як грошова сума, яку учасник цих відносин зобов'язаний сплатити у разі порушення ним правил здійснення господарської діяльності, невиконання або неналежного виконання господарського зобов'язання.

Суб'єктами права застосування штрафних санкцій є учасники названих відносин, зазначені у ст. 2 ГК України — як суб'єкти господарювання, що провадять господарську діяльність у сфері ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, так і суб'єкти організаційно-господарських повноважень, які здійснюють функції організації, управління та регулювання вказаної діяльності у зазначеній сфері.